

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. De Differentiâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

video, non possum affirmare determinatè illum esse Petrum, quia non novi illum perfectè. hæc diffinitio omnino repugnat Deo, in quem nulla cadit ignorantia aut confusio. Diffinitio clara est illa, quæ licet perfectissimè cognoscat obiecta, quia tamen ipsa obiecta indeterminatè ad aliquid requiruntur, de illis affirmat indeterminatè & diffinitivè, ad aliquid requiri: quæ diffinitio non repugnat Deo. In quo dissentio à nonnullis recentioribus, qui non distinguunt inter hos duos modos Individui vagi, absolutè putant, repugnare intellectui diuino Individuum vagum, non verò voluntati diuinæ, quæ pro sua libertate ex duobus obiectis æquè bonis potest non magis hoc quàm illud velle. Sed ex hoc ipso eos redarguo: si enim voluntas diuina potest præcipere sub diffinitione offerri sibi par turturum, aut duos pullos columbarum v. g. ergo intellectus diuinus cognoscit, ad non peccandum contra hoc præceptum, requiri vel oblationem parvis turturum, vel oblationem duorum pullos columbarum. Idem est in omnibus aliis præceptis, v. g. ad non peccandum contra præceptum de Sacro, requiritur hæc vel illa auditio.

Alij probant hanc nostram conclusionem, quia Deus habet hunc actum, *hic vel ille equus requiritur ad equitandum*: si enim diceret, *hic determinatè requiritur*, propositio esset falsa; ergo Deus habet actum diffinitivum. Non vrget hoc argumentum; quia Deus non dicit, *ad equitan-*

dum ut sic requiritur hic vel ille equus; sed, *ad equitandum tali modo talis est equus necessarius, ad equitandum alio diuerso ille alius diuersus*: vbi nihil Deus diffinitivè cognoscit. Ideo ego suprà 67 posui argumentum in re singulari & determinatà, v. g. ad non peccandum requiritur hæc vel illa auditio Sacri: ibi enim carentia peccati eadem est, siue hæc Missa siue illa audiat. Etiam amplius vrgeo: In hoc igne cum hac duratione, de quo cognoscit Deus, ut hic & nunc existat iste ignis, non requirit hanc potius actionem quàm illam: item Deus cognoscit se posse producere Petrum vel cum hoc vbi, vel cum alio diuerso numero, & pro suo libito eligit potius hoc quàm illud; ergo Deus cognoscit diffinitivè plura obiecta. Ratio à priori est, quia ad aliquam rem determinatam aliquando requiruntur indeterminatæ causæ, aut indeterminatæ actiones hæc vel illa; quo casu Deus non potest nisi diffinitivè affirmare, *hæc existentia Petri requirit hanc vel illam actionem*: facit ergo Individuum vagum, non quidem confusum, sed potius omnino clarum, ut dictum est.

Circa prædicationem Individui vagi, utrùm sit Vniuersalis, non sunt in præsentia repetenda quæ diximus Disputatione v. 1. à numero 22. vbi contra recentiores ostendimus, actum diffinitivum ut talem formaliter non esse Vniuersalem, quia distinguit inter sua obiecta: vnde concluditur, Individuum vagum formaliter non esse Vniuersale.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Differentiâ, Proprio & Accidente.

SECTIO I.

De Differentiâ.

Est triplex, communis, propria, & propriissima. Communis est idem cum Accidenti: propria idem est ac Proprium, quæ sunt duo Prædicabilia de quibus Sectione 2. & 3. dicemus: propriissima verò ea est, quæ constituit hoc tertium Prædicabile, de quo in hac Sectione.

SUBSECTIO PRIMA.

De Differentiâ, ut diuisivâ generis.

DIFFERENTIA ut prædicabilis, ut diuisiva generis, & ut constitutiva speciei, ad Logicum pertinet; sicut species & ut subiicibilis, & ut prædicabilis ad eundem spectat.

Aduerto Primò, nonnullos hic docere, in hoc inter se differre Distinctionem & Differentiam, quòd illa solum dicit pluralitatem, hæc verò inæqualitatem. Sed & suprà hoc reieci, & iam clariùs reicio: quia Personæ diuinæ verè differunt inter se, & tamè non sunt inæquales; ergo Differentia non consistit in inæqualitate. Dicendum ergo, eam consistere in dissimilitudine, siue detur æqualitas, siue non.

Aduerto Secundò, Differentiam posse triplicem rationem fortiri, vel *diuisivâ*, vel *constitutivâ*, vel *prædicabilis*. Rationale v. g. quatenus diuidit animal à bruto, est *diuisivâ*; quatenus constituit hominem ut pars illius, est *constitutivâ*; quatenus prædicatur de Petro, Paulo, Francisco, &c. est *prædicabilis*. Duæ primæ rationes sunt connexæ inter se: neque enim potest esse Differentia generis, quin sit constitutiva speciei; quia species constituitur ex genere & Differentiâ diuidente ipsum genus. Tertia verò ratio, scilicet prædicabilis, non est annexa essentialiter Differentiæ ut constitutivæ speciei, & diuisivæ generis: quia potest aliqua esse Differentia, quæ non sit prædicabilis vniuersaliter; illa scilicet quæ constituit speciem merè subiicibilem, ut in diuinis ratio personæ, filiatio, paternitas, &c. iuxta dicta suprà Disputat. vii. num. 41.

Differentia *diuisivâ* generis definitur, *Est ea quæ genus diuiditur in suas species*. Differentia enim se habet ad modum formæ substantialis, quæ materiam primam, de se indifferentem & incompletam, determinat ad esse hominis aut leonis; determinat enim genus de se indifferens ad hanc vel ad illam speciem; sicut materia prima, si coniungatur cum animâ rationali, constituit hominem; si cum equinâ, equum: ita animal, si coniungatur cum rationali, constituit hominem; si cum hinnibili, equum. Quapropter genus comparatur materiæ, Differentia verò formæ.

M 2

De

De actu, quo hæc Differentia constituitur in ratione subicibilis, & quo in ratione prædicabilis, nihil occurrit noui dicendum, præter ea quæ in simili de specie subicibili & prædicabili dicta sunt supra, est enim eadem de illis ratio.

Rogabis, vtrum Differentia dicat totam entitatem speciei, id est, vtrum in se includat genus. Respondeo, si sermo sit de continentia reali, non dubium, quin Differentia includat genus, & è contrario, quia à parte rei sunt idem: si verò sermo sit de continentia formali ex parte obiecti, etiam est certum, in nostra sententia negante præcisiones, contineri genus in differentia, & è contrario. In sententia verò Thomistarum, eas præcisiones adstruente, dicendum est, non quamlibet Differentiam includere rationem superiorem, sed eam tantum, quæ est differentia rationis transcendens, ceteras verò neque includi in genere, neque è contrario genus in ipsis. Tandem si loquamur in ordine ad præcisiones formales, certum est, in conceptu Differentiæ præcindi ex parte modi à ratione genericâ non transcendente, v. g. ab animali: quia vt animal cognoscitur omnino explicitè ex parte actus, debebat concipi in ordine ad operationes sentiendi. potest autem concipi homo vt principium discursus, quin concipiatur vt principium sentiendi; ergo potest rationale ab animali præcindi. Vtrum autem Differentiæ prædicatorum transcendentium possint concipi sine ratione superiori, dicam Disputat. XI. à numero 21.

Difficilius potest obici ex aliis operationibus, v. g. in leone rugitus, quæ est Differentia leonis, formaliter includit rationem genericam, quia includit formaliter sensationem, est enim quædam sensatio: similiter includit rationem vitæ, est enim rugitus actus quidam vitalis; ergo non potest concipi Differentia vltima sine eo quod concipiatur subalterna, imò & omnes subalterne. Hoc argumentum magnum negotium facessit recentioribus: ego tamen me facile expedio. Et quidem in nostra sententia negante præcisiones obiectiuas, & solum admittente formales, res est extra controuersiam: Primò, quia (vt infra dicemus) etiam à ratione entis, quæ multò magis videtur includi in Differentiis, possumus præcindere formaliter; ergo multò melius poterimus præcindere à ratione animalis, viuentis, qui non sunt conceptus ita transcendentes: Ratio est, quia possumus concipere leonem rugire, non cogitando vtrum hoc sit sentire an non: similiter possumus concipere equum hincnare, non cogitando vtrum hoc sit viuere, se mouere ab intrinseco, & cetera. Vbi aduerte, malè à nonnullis doceri, in similibus præcisionibus eandem esse difficultatem in sententia nostra, ac in sententia præcindentium obiectiuè: dicunt enim, quæ sufficiunt ad præcindendum formaliter, sufficere ad præcindendum obiectiuè. Vnde inferunt, ergo eadem est vtrobique difficultas. Sed in hoc valde hi falluntur: quia possumus nos præcindere formaliter inter definitum & definitionem: (rusticus enim scit Petrum esse hominem, & non scit esse animal rationale, & consequenter præcindit ab animali rationali formaliter) & tamen nec aduersarij præcidentes, nec hi recentiores, neque vllus docuit, inter hominem & animal rationale posse nos præcinden-

dere obiectiuè, ita vt aliquid diuersum (realitas aliqua aut formalitas) concipiatur per hominem, quod non per animal rationale, aut è contrario; ergo etiam apud obiectiuè præcidentes minùs requiritur ad præcindendum formaliter, quàm ad præcindendum obiectiuè. Ratio est manifesta: quia præcisio formalis nostra nihil aliud est, quàm carentia clarioris conceptus; circa eandem autem formalitatem obiectiuè non præcindibilem possunt esse diuersi conceptus vnus alio clarior, ergo & præcisiones formales. At præcisio obiectiuæ est separatio ex parte obiecti vnus formalitatis ab alia: ad hanc autem separationem requiruntur ex parte obiecti duæ formalitates, aut distinctio virtualis in ordine ad duo prædicata contradictoria, scilicet cognosci & non cognosci; quæ distinctio aut formalitates non semper reperiuntur, etiam si possint esse duo diuersi conceptus circa illam rem. Quæ nota pro dicendis infra, scilicet in nostra sententia Differentias posse præcindi ab ente, non verò in sententia Thomistarum: quæ minùs consequenter à nobis dici, malè putant hi recentiores. Sed de his fusiùs infra.

Iam autem in præsentia (concernit enim hoc non parum cum hac præcisione entis) dico, formalitatem rugibilitatis, si obiectiuè præcinderetur, adhuc includitur animalitatem. Nam si ea rugibilitas, vt sic distincta, poneretur per impossibile à parte rei, illa esset formaliter virtus cuiusdam determinate sensationis; ergo esset formaliter virtus sentiendi, ergo & animalitas. Malè enim quidam respondet, eam non esse formaliter sensationem, sed præsupponere sensationem: malè, inquam; quia viliù v. g. (& sic de aliis actibus sensus externi & interni) formalissimè sunt materiales cognitiones, siue sensationes; ergo ex parte obiecti non potest præcindi formalitas, quæ sit productiua alicuius materialis cognitionis, quæ eo ipso non esset formaliter animalitas. Idem est de ratione viuentis, & corporis: ille enim rugitus formaliter esset, in sententia istorum, motus ab intrinseco; ergo formaliter esset vita in actu secundo, ergo in differentia rugibilis formaliter includitur ratio vitæ: & ita tandem hi recentiores videntur docere, viuentis & corpus esse prædicata transcendentia non minùs quàm ens, quod idem debuissent dicere de animalitate respectu differentiarum bruti. Dico respectu bruti, quia in differentia rationalis manifestum est, non includi formaliter animalitatem; quia discurrere, quod dicitur rationale, non est etiam realiter sentire. vnde & Angeli realiter habent eam differentiam rationalis, & tamen non habent animalitatem seu vim sensitivam.

Ex his concludo, quando Differentiæ extrahunt rationem genericam ad aliquam aliam operationem, quæ sit extra genus, siue quæ non necessariò contineatur sub ratione communi illarum operationum, aut terminorum quos genus respicit (sicut discursus, quem respicit rationale, non continetur sub sensatione, & in mea sententia sensatio respectu vitæ: nam vita Physica consistit in productione ab intrinseco, sensatio autem, vt dicam suo loco, non consistit in hac productione, sed in perceptione obiecti, quæ sine vllâ productione Physicâ ab intrinseco concipi primò & esse potest) tales Differentias non includere rationem

tionem genericam formaliter, nec genus esse transcendens respectu illarum: & in hoc acquiesco his recentioribus. Imò addo, fortè rugitum, in ordine ad quem nos explicamus leonem, talem esse, quia ille non videtur formaliter esse sensatio, sed motus quidam localis ore gutturè-ve formatus, qui benè potest concipi sine sensatione: quo casu facile constat, animal etiam non transcendere differentias. Idem dico de hinnibilitate.

6 Quòd si Differentia talis sit, vt non respiciat operationes nisi formaliter contentas sub genere, ad modum quo visio materialis est quædam sensatio, auditio, olfactio, &c. tunc dico, in nostra sententiâ formaliter præcindi posse Differentiam à ratione genericâ, vt dixi suprà de Præcisionibus formalibus: in sententiâ verò de præcisionibus obiectiuis non posse præcindi, sed genus illud esse transcendens respectu talium Differentiarum. Ratio est, quia, si illa operatio differentialis includit conceptum operationis genericæ, ergo Differentia specifica, quæ ex parte obiecti consistit in virtute ad eam operationem, erit etiam virtus ad rationem communem illius operationis; & consequenter includet obiectiue genus, sicut omnia alia transcendentia. Et eiusmodi est sensatio respectu viuientis in sententiâ aientium, sentire formalissimè esse agere ab intrinseco: & eiusmodi erit rugibilitas, si rugitus sit formaliter aliqua specialis sensatio, quod & suprà supposui pro argumento. Absolutè autem puto, non esse actum sentiendi, etsi fortè non sit propria Differentia leonis, de quo iam non disputo.

Sed obicit Primò cum his Auctoribus: Si Differentia imbibit genus, ergo non constituit diuersum prædicabile à genere. Respondeo, malam esse consequentiam; quia species continet genus, & tamen constituit diuersum prædicabile ab illo. Debuisset probabilius intulisse, ergo differentia non constituit diuersum prædicabile à specie, quia continet genus & Differentiam, quæ solum continetur in specie. Sed & hac consequentia est mala: idè eam nego sicut primam. Primam, quia genus dicit minus quàm Differentia, vnde non constituit idem prædicabile quod Differentia: genus enim prædicatur præcise in quid; Differentia in quale quid; ergo differant. Secunda consequentia est difficilior. Primò tamen negatur, quia Differentia, licet quoad rem prædicatam in eo casu idem esset quod species, & ex hac parte non constitueret diuersum prædicabile; tamen ex parte modi esset magna differentia: quia species prædicatur purè in quid, v.g. *Petrus est homo*; at Differentia prædicatur in quale quid, iuxta suprà dicta, idè constituunt diuersa prædicabilia; hæ enim sunt diuersæ prædicationes, *Petrus est homo*, vel *Petrus est rationale*; etiam si idem vterque terminus significet ex parte obiecti, vt in hac, *Petrus est viuens*, vel *Petrus est vitalis*. Et propter hanc differentiam rationale, si prædicetur de rationali, est species; si de Petro, est Differentia, etiam si idem semper significet: quia (vt dixi suprà) in vno casu prædicatur in quale quid, & in altero solum in quid: ergo propter eandem rationem differet à specie, licet idem significaret; quia species id significat purè in quid, differentia verò in quale quid.

Secundò adhuc respondeo, Etiam si in eis prædicatis concedatur, Differentiam non esse diuersum prædicabile à specie, sicut tu dicis in aliis transcendentibus *ens, substantia, accidens*; quid inde? rueret cælum? Adhuc erunt aliæ Differentiæ, in quibus non includatur ratio nostra genus, & illæ constituent diuersum prædicabile.

Rogabis Secundò, vtrum Differentia necessariò debeat esse Physicè indiuisibilis. Respondeo negatiuè, quia Differentia Physicè est tota rei essentia: essentia autem non est semper indiuisibilis, vt patet in omnibus entibus compositis ex materiâ & formâ, vel ex partibus integrantes. An autem etiam Metaphysicè possit esse composita, dicam statim.

SUBSECTIO SECVNDA.

De Differentiâ constitutiuâ speciei.

Differentia constitutiuâ speciei est eadem formaliter, quæ diuisiua generis, solumque differt ab illâ penes diuersa connotata: vt enim comparatur cum genere, dicitur *diuisiua*; respectu verò speciei, dicitur *constitutiuâ*. sicut materia, si comparatur cum formâ; dicitur subiectum; si respectu compositi, dicitur pars illius constitutiuâ.

Prima difficultas hîc occurrens est, vtrum Differentia infima possit esse composita ex duplici differentiâ infimâ inadæquatè Metaphysicè distinctâ, quæ duplex differentia contineatur sub duplici genere, & vt vno verbo dicam, vtrum species infima possit contineri sub duplici genere infimo.

In primis non semper id esse necessarium, est certo certius: nam *humibile* tantum est sub vnicò genere infimo, scilicet sub *animali*.

Deinde, posse aliquas reperiri species quæ contineantur sub duplici genere immediato, mihi non dubium, vt patet in actu quo quis & propter obedientiam & propter amorem Dei vult audire Sacrum: quia ille actus continetur immediatè sub genere actus charitatis, & sub genere actus obedientiæ: item actus practicus & speculatiuus simul continetur sub genere actus practici, & sub genere actus speculatiui, æquè immediatè sub vtroque. Imò, vt ex his quæ præ manibus habemus exemplum sumamus, ipsa Differentia, in quantum prædicabilis, continetur sub prædicabili in quid, & sub prædicabili in quale; quia (vt dicam Subsecciónè 3.) Differentia prædicatur in quale quid. potest ergo vna species contineri immediatè sub duplici genere, & consequenter constare ex duplici differentiâ Metaphysicè distinctâ.

Dices Primò, Aristotelem in Prædicamentis 9 cap. 3. docuisse, species, quæ sub duplici genere non subordinato continentur, esse diuersas; ergo sentit, vnicam speciem non posse esse sub duplici genere immediato. Respondeo, Aristotelem solum locutum de generibus adæquatis, de quibus fatemur non posse esse duo adæquata respectu vnius speciei: genera autem, sub quibus continetur species, de quâ nos loquimur, non sunt adæquata, quodlibet seorsum, respectu speciei; sed ex vtroque resultat vnum genus integrum, ex genere v.g. practici, & genere speculatiui re-

sultat vnicum adaequatum genus respectu actus practici simul & speculativi.

Secundo obiicies, Duplex Differentia debet componere duplicem speciem; ergo vna species non potest componi ex duplici Differentia. Respondeo, id esse verum in Differentiis inadaequatis, non vero in inadaequatis.

Tertio obiicies, Forma Metaphysica est simplicior quam Physica; sed haec non est composita ex duplici forma Physica, ergo neque Metaphysica ex duplici Metaphysica. Respondeo, etiam formas Physicas componi ex Physicis formis partialibus, albedo v. g. ex pluribus partibus albedinis. Respondeo Secundo, compositionem Metaphysicam, cum sit realiter indiuisibilis, etiam si coalescat ex pluribus formis Metaphysicis, adhuc esse simpliciolem quam Physicam.

10 Denique obiicies, Si vna differentia sit sub duplici genere, sequetur, illa genera esse mutuò differentiam, vnum respectu alterius: quia v. g. genus practici erit differentia respectu generis speculativi, & è contrario, quod videtur absurdum; quia nequeunt duo genera mutuò sibi esse superiora. Respondeo, negando sequelam; quia illa duo genera non se inuicem contrahunt, sed vtrumque immediatè contrahitur per suam Differentiam inadaequatam & partialem, in quo nulum est absurdum.

Secundo potest in praesenti dubitari, quā ratione Differentia componat speciem simul cum genere. Hac de re latissimè nonnulli: sed res est clarior, quā in ea nos immorari patiamur.

PRIMA CONCLUSIO. A parte rei nulla est compositio ex genere & Differentia. Quia genus & Differentia sunt à parte rei eadem entitas; nihil autem seipsum componit.

SECUNDA CONCLUSIO. Genus & Differentia componunt extrinsecè ratione nostrā speciem, quatenus haec componitur ex actu confuso constituyente genus, & ex actu claro attingente Differentias: qui actus non praescindunt ex parte obiecti inter genus & Differentiam, sed solum ex parte modi, iuxta supra dicta saepe.

TERTIA CONCLUSIO. Species formaliter vt tertium praedicabile, non componitur ex genere formali & ex Differentia formali. Pater, quia conceptus genericus terminatur ad omnes species, specificus autem ad vnam; item species est vnicum praedicabile. Quapropter dixi Disputatione VII. Sectione 3. praedicationem definitionis non esse specificam, eò quod fiat per modum duplicis praedicabilis, ergo genus & Differentia, quae formaliter sunt duo praedicabilia, vt sic formaliter non constituunt speciem, quae est vnicum.

11 QUARTA CONCLUSIO. Species constituitur ex genere & Differentia virtualiter, non formaliter. Quia species tantum componitur ex illo praedicato superiori, quod si confundatur cum aliis, constituet genus; & ex praedicato inferiori, quod si seorsim cognoscatur, constituet Differentiam: quod est componi ex genere & differentia virtualiter, non vero quae hic & nunc formaliter sint genus & Differentia, propter rationem in tertiā Conclusionem datam.

Rogabis, an saltem in definitione hominis, v. g. *homo est animal rationale, & animal sit genus*

formaliter, & non rationale sit Differentia formaliter. Respondeo, si vtrumque cognoscatur per actum vnicum, non posse esse genus & Differentiam formaliter, quia neutrum ab altero praescinditur, prout requiritur ad genus & Differentiam formaliter. Secundo, etiam per duos actus cognoscantur; adhuc dico non animal non posse esse genus formaliter, quia in illā definitione non terminatur confusè ad omnia animalia, sed tantum ad rationalia. Item rationale non potest esse Differentia formaliter, quia haec non est nisi respectu generis formaliter; cum autem ibi animal non sit formaliter genus, neque rationale poterit esse formaliter Differentia.

SUBSECTIO TERTIA.

De Differentia praedicabili.

DEFINITUR à Porphyrio, est quae praedicatur in quale quid de pluribus differentibus specie. Haec definitio Porphyrij manca est, quia non conuenit Differentiae quae de solo numero differentibus praedicatur. Pro illo respondet Caietanus, Differentiae ultimae, in quantum Differentiae, non repugnare praedicari de pluribus differentibus specie, & Differentiam definitam à Porphyrio per non repugnantiam. Sed contra, quia licet Differentiae ultimae non repugnet praedicari de pluribus differentibus specie, etiam non repugnat illi praedicari de pluribus differentibus numero: ergo licet Porphyrius explicet Differentiam per non repugnantiam, adhuc fuit diminutus; quia non explicuit omnem non repugnantiam Differentiae, eam scilicet quae est vt de pluribus differentibus numero praedicetur.

Contra Secundo, quia etiam propter hanc rationem posset homo definiri esse animal huminale, quia homini secundum rationem genericam animalis non repugnat esse equum; sicut Differentiae ultimae non repugnat, quatenus Differentiae vt sic, praedicari de pluribus differentibus specie; ideoque per te potest definiri esse, quae praedicatur de pluribus differentibus specie.

Addendum ergo est ei definitioni, de pluribus differentibus specie vel numero, vt vtrique Differentiae includatur. Quod si velis definitionem vtrique communem sine disunctione tradere, dic, Differentia est, quae praedicatur in quale quid de pluribus differentibus: vt sic autem tota haec definitio in qualibet determinatè reperitur. Esse autem de differentibus numero, erit proprium Differentiae ultimae; de pluribus vero specie distinctis, erit proprium Differentiae subalternae.

Aduerte tamen, duas has Differentias, infimam & subalternam, in ratione praedicabilis non differre specie: quod enim vna sit vltima, alia non, est per accidens ad praedicabilitatem; sicut est per accidens generi in ratione praedicabilis, quod sit vltimum vel subalternum.

Quid sit praedicari in quale quod ad rationem Differentiae requiritur, dixi Disputatione VII. dum de praedicatione Generis disputauimus: vbi ostendi, praedicari in quale esse praedicari per modum alteri adiacentis: in quid vero, per modum per se stantis: vnde praedicari in quale quid, quod conuenit Differentiae, est praedicari aliquid pertinentens ad essentiam rei quapropter aliquo modo praedi-

prædicatur in quid; essentia enim non adiacet sibi ipsi, sed per se stat: quia verò prædicatur hæc pars essentia: ut adiacens alteri parti, eius prædicatio partim est in quale, & partim in quid, ideoque dicitur in quale quid.

Quod si obiecias, supra nos exclusisse à ratione prædicabilis prædicationem definitionis, quia prædicatur in quale quid; unde etiam diximus non esse vnum, sed duo prædicabilia; quod non videtur coherere cum his quæ hic docemus, scilicet Differentiam esse vnum prædicabile, etiam si in quale quid prædicetur. Respondeo, ideo prædicationem definitionis non efficere vnum prædicabile, quia fit per duos terminos, quorum vnus in quid tantum, alius verò in quale quid prædicatur; & consequenter quasi formaliter constat prædicatione duplicis prædicabilis. At Differentia non prædicatur nisi per vnum terminum, qui nec perfecte in quid nec perfecte in quale, sed simul vtroque modo indiuisibiliter prædicatur; quare vnum tantum constituit prædicabile à reliquis distinctum, definitio verò pertinet ad duo.

14 Roget quis, respectu quorum differentia sit prædicabilis, an respectu speciei quam constituit, an respectu indiuiduorum. Respondeo, esse prædicabilem vniuersaliter respectu indiuiduorum, non respectu speciei quam constituit. Ratio est clara: quia non est superior, sed omnino æqualis, respectu speciei quam constituit; æquale autem non est vniuersale respectu æqualis, solum ergo potest esse prædicabilis vniuersaliter respectu inferiorum, respectu quorum est superior. Ex quo inferitur, multò minus esse prædicabilem vniuersaliter respectu generis cui ipsa est inferior; ergo est prædicabilis respectu speciei ut æqualis de æquali; respectu inferiorum, ut vniuersalis; respectu generis, ut quid inferius.

Sed obiecias, non prædicatur in quale nisi solum respectu rationis superioris, ergo solum respectu illius erit prædicabilis ut Differentia. Consequentia est bona. Antecedens probatur: quia rationale v. g. non adiacet Petro, quia includitur in ipso Petro; nihil autem sibi adiacet: adiacet autem animali, in quo non includitur, & quod est eius genus; ergo solum potest prædicari in quale de ipso genere. Respondeo, rationale respectu animalis prædicari purè in quale, non verò in quale quid: quia illi purè Logicè loquendo adiacet, neque includitur in eius essentia (& hoc probat obiectio.) quare hæc prædicatio, animal est rationale, Logicè pertinet ad quantum prædicabile, non ad Differentiam de qua hic. At verò respectu Petri ex parte adiacet, quia adiacet alteri compati; ex parte verò non adiacet, sed est quidditas, quatenus est pars illius essentia, ideoque prædicatur in quale quid, quod pulchre explicatur exemplo formæ & materiae. Si enim forma comparatur cum materia purè illi adiacet, estque adæquatè extra essentiam illius: si verò comparatur cum toto composito, partim illi adiacet, quatenus adiacet vni parti eius compositi, etiam si toti non adiacet. Sic anima dicitur etiam forma hominis, licet solius materiae sit forma rigorosè loquendo: etiam dicitur essentia inadaequata hominis, quatenus illum constituit. Eodem modo Differentia & est essentia Petri, ideo prædicatur in quid; & etiam dicitur ei adiacere,

ut forma, etiam si in re solum sit forma vnius partis, id est animalitatis Petri; ergo de illo prædicabitur in quid & in quale.

Hinc colliges, Differentiam subalternam posse sortiri rationem generis, si prædicetur de aliqua Differentiâ infimâ simul & de subalternâ: ut v. g. rationale sensitiuum est sensitiuum, quæ est prædicatio generica, & consequenter in quid; etiam si fiat per sensitiuum, quod videtur esse adiacens alteri. Ratio verò huius nostræ illationis est, quia sensitiuum licet adiaceat homini aut animali, iuxta proximè dicta, non tamen adiacet sensitiuo, quod ponitur expressè ex parte subiecti. Sicut licet anima rationalis dicatur forma hominis, non tamen dicitur forma corporis & animæ; quia quando vtrique pars expressè ponitur in propositione, propositio sonare videtur animam esse formam vtriusque partis, quod tamen falsum est: quando verò vtrique pars confusè exprimitur ex parte subiecti, ut per hanc vocem homo, tunc propositio illa, anima est forma hominis, tantum significat esse formam vnius partis. Idem est in alijs propositionibus: quia licet homo sit idem ac omnes partes corporis, & possit dici, homo scribit; non tamen potest dici, caput, pedes, & brachia scribunt: cuius rei non alia petenda est ratio, quam vltus & acceptio communis. Igitur, si ex parte subiecti ipsum sensitiuum expressè ponatur, ut in illâ propositione, rationale sensitiuum est sensitiuum, non potest sensitiuum prædicari ut forma, & consequenter neque in quale, sed tantum in quid: sicut cum dicimus, hoc rationale est rationale, quæ est prædicatio in quid; cumque etiam prædicetur incompletè, erit prædicatio generica. Ob eandem rationem, etsi hæc sit prædicatio per modum alteri adiacentis, hoc est rationale; hæc tamen, animal rationale est rationale, non est prædicatio in quale, nec per modum alteri adiacentis, sed in quid: nam licet rationale dicatur forma hominis, non tamen dicitur forma animalis rationalis, ut dixi. Non tamen ideo putes, hanc vltimam esse prædicatorem genericam; quia licet sit in quid incompletè, est tamen æqualis de æquali, ob quod deficit à ratione vniuersalis.

Rogabis, quo actu constituatur Differentia in ratione prædicabilis. Respondeo, per illum quo præscinditur ab animali & ab indiuiduis humanis, quia per illum actum constituitur in ratione superioris, & in ratione differentia: nam quantum præscindatur ab inferioribus, si tamen à genere non præscinditur, non erit Differentia, sed species.

SECTIO II.

De Proprio, quarto Prædicabili.

PROPRIVM in præsentem idem est ac species quadam Accidentis, siue realis, siue Metaphysici. Aduerte, Accidens ut sic diuidi in accidens proprium, & in accidens commune. Hoc pertinet ad quantum Prædicabile, illud ad quantum, de quo nobis est sermo. Sed, antequam Proprium explicetur.

Rogabis, vtrum Accidens in commune abstrahens à Proprio & communi, pertineat ad aliquod Prædicabile. Respondeo, Accidens